

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя Ніколаєва

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЕОПОЛІТИКА

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*
Спеціальність – 052 Політологія

Освітньо-професійна програма: ОПП «Політологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 052 – Політологія

2022–2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Геополітика». – Одеса: ОНУ, 2022.
– 21 с.

Розробники: УЗУН Юлія – д. політ. н., доцент, проф. кафедри політології.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології ФМВПС
Протокол № 1 від “29” 2022 р.
Завідувач кафедри _____ (д. ф. н., проф. Василь ПОПКОВ)

Погоджено із гарантом
ОПП/ОНП _____ (д. п. н., проф. Марія МІЛОВА)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)
факультету МВПС Протокол № 1 від “30” 2022 р.
Голова НМК _____ (к. п. н., доц. Олег ХОРОШИЛОВ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “28” серпня 2023 р.
Завідувач кафедри _____ (Попков В. В.)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри
Протокол № _____ від “_____” _____ 202__ р.
Завідувач кафедри _____

ЗМІСТ		
	Опис навчальної дисципліни	
	Мета та завдання навчальної дисципліни	
	Зміст навчальної дисципліни	
	Структура навчальної дисципліни (денна / заочна)	
	Теми практичних занять	
	Теми семінарських та лабораторних занять	
	Самостійна робота	
	Методи навчання	
	Форми контролю та методи оцінювання	
	Критерії оцінювання результатів навчання	
	Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти	
	Методичне забезпечення	
	Питання для підготовки до підсумкового контролю	
	Рекомендована література до вивчення курсу	

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
<p>Загальна кількість: кредитів – 4</p> <p>годин – 120</p> <p>змістових модулів – 2</p> <p>ІНДЗ – дослідження та презентація спеціальної теми.</p>	<p>Галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки</p> <p>Спеціальність 052– політологія</p> <p>Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i></p>	<u>Вибірковий освітній компонент</u>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		7-й	1-й
		<i>Лекції</i>	
		20 – год.	10 – год.
		<i>Практичні заняття</i>	
		20 – год.	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		80 – год.	110 – год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - 30 год.	
		Форма підсумкового контролю: залік	

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕОПОЛІТИКА»

Дисципліна включена до переліку *вибіркових освітніх компонентів* освітньо-професійної програми (ОПП) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 – «Політологія». Цикл фахової та практичної підготовки. Код дисципліни в ОПП - ВБ 10.1)

Метою навчальної дисципліни є опанування здобувачами вищої освіти науково-історичних та теоретико-методологічних засад геополітики як одного з напрямів соціально-політичної галузі досліджень, предметом якого є чинники формування та розвитку геополітичного потенціалу держави.

Завданнями вивчення дисципліни «Геополітика» є формування у здобувачів вищої освіти здатності 1) визначати причино-наслідкові зв'язки внутрішньо-політичних та зовнішньо-політичних чинників розвитку територіально-політичних утворень, які розвивають статус суб'єктів геополітики і є об'єктом геополітичних досліджень; 2) визначати, на основі різних теоретико-методологічних традицій, історичні етапи геополітичної динаміки світового розвитку; 3) характеризувати основні напрями джерельної основи розвитку теорії геополітики як самостійної дисципліни; 4) застосовувати методологію досліджень, представлену в геополітичній теорії, до аналізу стану та динаміки розвитку територіально-політичних утворень, регіональних і макрорегіональних відносин між ними; 5) застосовувати науково-категоріальний апарат, сформований в геополітиці при здійсненні аналітичних функцій та геополітичних досліджень; 6) тлумачити існування різних версій геополітичної хронології, характеризувати геополітичні епохи та причини їх змінності; 7) визначати чинники формування систем міжнародних відносин та систем «балансу та рівноваги»; 8) пояснювати історичні етапи розвитку геополітичної суб'єктності держав-світових гравців 9) характеризувати особливості розвитку геостратегій і тактик реалізації національних інтересів; 10) реконструювати історико-теоретичне підґрунтя формування національних геополітичних шкіл; 11) визначати чинників геополітичної суб'єктності сучасних світових та регіональних гравців; 12) визначати стан розвитку світового та регіональних геополітичних процесів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є чинники формування та розвитку геополітичного потенціалу держави в процесі її становлення в якості геополітичного суб'єкту в системі геополітичних відносин.

Міждисциплінарні зв'язки: *Пререквізити:* Світова політика Нового та Новітнього часу; Історія України. Політична історія України; Філософія; Територіальна політика в ЄС; Міжнародні відносини: теорія та сучасність; Політична географія. *Постреквізити:* Міжнародне право; Зовнішня політика України; Політика європейської інтеграції; Політичне прогнозування. ійськова політологія, військова соціологія.

Програма дисципліни складається з таких змістових модулів: 1) Теоретико-методологічні основи геополітики як одного з напрямів соціально-політичної галузі досліджень. Хронологія геополітичних процесів; 2) Геополітичні школи та їх вплив на сучасні геополітичні процеси.

Вивчення дисципліни спрямоване на формування наступних **компетентностей:**

Інтегрально компетентності (ІК)

ІК. здатність розв'язувати спеціалізовані завдання в предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу геополітики в експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності.

Загальних компетентностей (ЗК):

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; знання теорії, історії та сучасного геополітичного процесу та розуміння професійної діяльності; **ЗК04.** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня. Здатність застосовувати навички використання

методології геополітичних досліджень; **ЗК07**. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення.

Спеціальних (фахових) компетентностей (СК):

СК01. Здатність використовувати понятійний та аналітично-дослідницький апарат геополітичного аналізу, підходи порівняльної та прикладної геополітики; **СК03**. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища. Здатність визначати природу та значення геополітики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання; **СК04**. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності. Здатність застосовувати розуміння принципів функціонування та закономірностей розвитку геополітичних гравців, геополітичних процесів, геополітичних систем різного рівня; здатність розробляти програму та виконувати геополітичні дослідження; спроможність професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на ринку праці. **СК05**. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. **СК06**. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Програмні результати навчання (ПРН): **РН03**. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності; **РН04**. Мати навички професійної комунікації; **РН07**. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку геополітики; **РН08**. Вміти використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат геополітики; **РН09**. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування геополітичної думки; **РН10**. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати геополітичні процеси та явища; **РН11**. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності; **РН12**. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування; **РН13**. Вміти аналізувати геополітику та геостратегію на макрорегіональному та глобальному рівні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати: історію розвитку геополітики та геополітичних досліджень; історію джерельної основи розвитку теорії геостратегії та геополітики; методологію геополітичних досліджень; закони та категорії, задіяні у геополітичних дослідженнях; версії геополітичної хронології; особливості балансу відносин в історії геополітичних епох; чинники формування геополітичної суб'єктності держав-світових гравців; особливості геостратегій і тактик реалізації національних інтересів; історико-теоретичне підґрунтя формування національних геополітичних шкіл; особливості теорій геополітичних шкіл; чинники геополітичної суб'єктності сучасних світових та регіональних гравців; стан розвитку світового та регіональних геополітичних процесів.

вміти: розв'язувати спеціалізовані завдання в сфері політології та застосовувати теорії і методи політичних досліджень та аналізу геополітики в експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері професійної діяльності; обирати та визначати методологію геополітичних досліджень; знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел; працювати в команді; спілкуватися з представниками професійних груп різного рівня; забезпечувати якість виконуваних досліджень; застосовувати основи геополітичної теорії, геополітичного аналізу, порівняльної та прикладної геополітики; визначати особливості реалізації геостратегій, системи чинників, що сприяють розвитку геостратегії; використовувати геополітичні теорії, концепти та методи для аналізу геополітики гравця; професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

Теоретико-методологічні основи геополітики як одного з напрямів соціально-політичної галузі досліджень.

Хронологія геополітичних процесів

ТЕМА 1. Геополітика як напрям соціально-політичної галузі досліджень. Джерела та теоретико-методологічні підходи дослідження геополітичних систем та процесів. Науковий статус геополітики: теоретико-методологічні дискусії ХХ–ХХІ ст. Понятійний та аналітично-дослідницький апарат геополітичного аналізу. Географічний чинник в соціально-політичній історії: теоретичне визначення значення. Географічний детермінізм. Криза суспільствознавства та філософія «позитивізму». Скалоцентризм, редуccionізм та «геополітичне» мислення. Військово-стратегічні концепції. Військові соціологія та політологія. Геостратегія. Методологічні основи геополітичного дослідження.

ТЕМА 2. Хронологія геополітичних процесів. Особливості до-Вестфальської геополітичної епохи. Сприйняття часу: «хронос» і «кайрос» в дослідженні історичних процесів. Авторські версії хронології геополітичних процесів. Природні, геоекономічні та геополітичні цикли. Історія людства як послідовна зміна геополітичних домінант. Ознаки та структурні елементи геополітичних епох. Історія та географія експансії держав як історія геополітичних відносин. Геополітичні «картоїди». Епоха «Великих географічних відкриттів». Динаміка процесу колонізації в світовій історії. Перша неконкурентна ера колонізації.

ТЕМА 3. Хронологія геополітичних процесів. Особливості Вестфальської, Віденської, Версальської, Потсдамської та Біловезької геополітичних епох. Чинники зміни геополітичних епох. Основні причинно-наслідкові зв'язки в зміні геополітичної гегемонії. Велика вісімка у боротьбі за гегемонію. Основні геопросторові зміни в умовах реалізації геостратегій геополітичних суб'єктів. Зміни характеру імперської присутності: від «територіального володіння» до «просторового розвитку». Зміни типів геополітичної та геоекономічної залежності. Форми «центр-периферійних» відносин та їх обґрунтування. Реваншизм в геополітичних процесах.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

Геополітичні школи та їх вплив на сучасні геополітичні процеси

ТЕМА 4. Геополітика Німеччини: історія, сучасність, теоретичне обґрунтування. Особливості територіально-політичного розвитку німецьких рейхів. Історичні наслідки реваншизму. Формування геополітики як науки та окремої дисципліни у Німеччині. Геополітика на службі фашистського режиму. Післявоєнна історія Німеччини. Розвиток ідей Паневропейського Союзу. Династії: внесок в ідейно-політичний розвиток сучасної Німеччини. Об'єднання та відновлення Німеччини в якості європейського континентального гравця. Багатофакторний аналіз геополітичного потенціалу Німеччини. Сучасний стан геоекономічного та геополітичного розвитку. Реваншизм та нові геополітичні виклики, коаліції, загрози.

ТЕМА 5. Паназіазім: теоретичні основи, історичні та сучасні версії реалізації

5.1. Японія в системі геополітичних відносин. Епоха «сакоку» та її крах в середині ХІХ століття. Реформи та розвиток японського імперіалізму. Особливості Кіотської геополітичної школи традиціоналістів. Японський націонал-соціалізм. Експансіоністські ідеї. Концепції єдиної Азії. Японське євразійство. Японській атлантизм. «Рах Јароніса». Доктрина «Арка свободи та співпроцвітання». 5.2. Китай в системі геополітичних відносин: історія розвитку. Китайський паназіазім. Система геополітичної та геоекономічної конкуренції в Східній та Центральній Азії. Геополітичні завдання гравців. Їх участь у формуванні нового світового порядку.

ТЕМА 6. Політика «атлантизму» та її обґрунтування в теоріях англо-американської геополітичної школи. «Атлантизм» як принцип та основа розвитку британського та американського імперіалізму. Формування, розвиток, особливості Британської імперії.

Британський націонал-протекціонізм. Історія формування та розвитку панамериканізму. Формування, розвиток, особливості США як світового центра в системі центр-периферійних відносин. Теорії англо-американської школи. Формування категоріально-понятійного апарату англо-американської школи. Геополітична стратегія і військово-політичні тактики ХХ століття. Обґрунтування глобальної та макрорегіональної присутності. Поліцентричність та ієрархічність глобального устрою світу в геополітичних теоріях. Театри дій та типи залежних територій обох імперій. Від колоніалізму до політичної опіки. Сучасні форми націонал-протекціонізму.

ТЕМА 7. Французька геополітика та її теоретичне підґрунтя. Мондіалізм та його французькі ідейно-політичні коріння. 7.1. *Франція* та її роль в розвитку геополітичних епох. Французький імперіалізм. Теоретико-методологічні підходи французької школи геополітики. «Просторова революція» 60-х рр. ХХ ст.. Французька геополітика та французька думка стосовно інтеграції ЄС. Геоэкономика Франції. Форми геополітичного впливу. Геополітичні завдання в Стратегії національної безпеки. Реваншизм. Нові геополітичні виклики, коаліції, загрози. Уралу», «континентальної» Європи. «Нові права»: витоки та сучасні теоретичні напрями. «Старі права». «Нові ліви». Мондіалізм. Мондіалістські структури та міжнародні фінансові центри.

ТЕМА 8. Країни Східної та Південної Європи в системі геополітичних відносин. Національні ідеї розвитку, регіонального співробітництва та домінування. 8.1. *Панславізм: історичні витоки та теоретико-концептуальні версії.* Формування та розвиток ідеології панславізму та її версій. 8. 2. *Ідеї «Великої Польщі»* першої половини ХХ ст. Ідеї Четвертої Речі Посполитої. «Східне партнерство», «Веймарський тріалог», «Тримор'я». Позиції Польщі в ЄС. «Варшавська чертвірка» і криза ЄС. Реваншизм. 8.3. *Ідеї «Великої Румунії».* Уніонізм: історія та сучасність. Реваншизм. 8.4. *Ідеї «Великої Угорщини».* Реваншизм. 8.5. *Ідеї розширення імперської Росії.* Концепція «серединного континенту». Націонал-більшовизм. Євразійство. Неоевразійство. Реваншизм; 8.6. *Україна в системі геополітичних відносин. Україна в концепціях іноземних геополітичних шкіл. Українські геополітичні концепції.* Завдання в Стратегії національної безпеки України. 8.7. *Ідеї «Великої Сербії».* «Ідеї Великої Албанії». *Ідеї «Великої Греції»*, тощо.

ТЕМА 9. Геополітика Туреччини: історія та сучасність. Пантюркізм та пантуранізм в історії геополітичних процесів Західної Азії. Формування та територіально-політичний розвиток Османської імперії. Пантюркізм як ідеологія об'єднання тюркських народів. Реформи молодотурків, поширення ідей тюркізму, османізму і ісламізму Руху «Нові Османи» ХІХ ст. Ітїхадізм молодотурків і джадідізм тюркістів як основа конфлікту. Османізм, ітїхадізм молодотурків. Організації пантюркістів. Поняття «тюркізм», «тюркізм», «османізм», «туранізм». Встановлення Республіки в 1922 р. Політика турецького націоналізму. Відновлення ідеології пантюркізму у другій половині ХХ ст. Політизація пантюркізму та тюркешізм. Відродження султанізму, османізму та ісламізму. Тактика «м'якої сили». Стан геоэкономичного та геополітичного розвитку. Реваншизм. Нові геополітичні виклики, коаліції, загрози

ТЕМА 10. Панарабізм та панісламізм – активні геополітичні доктрини країн Азії та Африки. 10.1. Панарабізм. Історія територіального розвитку арабських Халіфатів. Панарабізм. Політична мапа Близького Сходу до та після Першої світової війни. Арабська революція 1917-1918 рр. «Епоха арабського Відродження». Релігійне питання. Рух фараонізму. Фінікійство та сирійський націоналізм. Арабська політична думка : вплив на ідеї єдиної арабської ідентичності. Боротьба за незалежність держав Північної Африки та Західної Азії після Другої світової війни. «Партія арабського соціалістичного відродження» (БААС). Союзна арабська державність. Ідеї арабо-африканського союзу. Арабська весна – «доміно» в 2011. 10.2. Іслам та панісламізм. Релігійно-політичні течії, мазхаби, тарікати. Ісламська концепція світопорядку. Панісламізм.

**4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГЕОПОЛІТИКА»**

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин (денне відділення)				
Те ма	Назва	Усього годин	Лекці ї (годи н)	Практи чні заняття	Індивіду альна робота	Самості йна робота
Модуль 1						
Змістовний модуль 1						
T.1	Геополітика як напрям соціально-політичної галузі досліджень. Джерела та теоретико-методологічні підходи дослідження геополітичних систем та процесів	12	2	2	3	5
T.2	Хронологія геополітичних процесів. Особливості до-Вестфальської геополітичної епохи	12	2	2	3	5
T.3	Хронологія геополітичних процесів. Особливості Вестфальської, Віденської, Версальської, Потсдамської та Біловезької геополітичних епох	12	2	2	3	5
	Разом за змістовним модулем 1	36	6	6	9	15
Змістовний модуль 2						
T.4	Геополітика Німеччини: історія, сучасність, теоретичне обґрунтування	12	2	2	3	5
T.5	Паназіазім: теоретичні основи, історичні та сучасні версії реалізації	12	2	2	3	5
T.6	Політика «Атлантизму» та її обґрунтування в теоріях англо-американської геополітичної школи	12	2	2	3	5
T.7	Французька геополітика та її теоретичне підґрунтя. Мондіалізм та його французькі ідейно-політичні коріння	12	2	2	3	5
T.8	Країни Східної та Південної Європи в системі геополітичних відносин. Національні ідеї розвитку, регіонального співробітництва та домінування	12	2	2	3	5
T.9	Геополітика Туреччини: історія та сучасність. Пантюркізм та пантуранізм в історії геополітичних процесів Західної Азії	12	2	2	3	5
T.10	Панарабізм та панісламізм – активні геополітичні доктрини країн Азії та Африки	12	2	2	3	5
	Разом за змістовним модулем 2	84	14	14	21	35
Усього годин		120	20	20	30	50
					80	

4.1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕОПОЛІТИКА» - ЗАОЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин (заочне відділення)				
Те ма	Назва	Усього годин	Лекці ї (годи н)	Практи чні заняття	Індивіду альна робота	Самості йна робота
Модуль 1						
Змістовний модуль 1						
T.1	Геополітика як напрям соціально-політичної галузі досліджень. Джерела та теоретико-методологічні підходи дослідження геополітичних систем та процесів	12	2	-	3	7
T.2	Хронологія геополітичних процесів. Особливості до-Вестфальської геополітичної епохи	11	1	-	3	7
T.3	Хронологія геополітичних процесів. Особливості Вестфальської, Віденської, Версальської, Потсдамської та Біловезької геополітичних епох	12	1	-	4	7
Разом за змістовним модулем 1		35	4	-	10	21
Змістовний модуль 2						
T.4	Геополітика Німеччини: історія, сучасність, теоретичне обґрунтування	11	1	-	3	7
T.5	Паназіазім: теоретичні основи, історичні та сучасні версії реалізації	12	1	-	4	7
T.6	Політика «Атлантизму» та її обґрунтування в теоріях англо-американської геополітичної школи	14	2	-	4	8
T.7	Французька геополітика та її теоретичне підґрунтя. Мондіалізм та його французькі ідейно-політичні коріння	12	1	-	4	7
T.8	Країни Східної та Південної Європи в системі геополітичних відносин. Національні ідеї розвитку, регіонального співробітництва та домінування	13	1	-	4	8
T.9	Геополітика Туреччини: історія та сучасність. Пантюркізм та пантуранізм в історії геополітичних процесів Західної Азії	12	1	-	4	7
T.10	Панарабізм та панісламізм –активні геополітичні доктрини країн Азії та Африки	11	1	-	3	7
Разом за змістовним модулем 2		85	8	-	26	51
Усього годин		120	12	-	36	72
					108	

5. Теми практичних занять

Назви змістовних модулів і тем	години
Геополітика як напрям соціально-політичної галузі досліджень. Джерела та теоретико-методологічні підходи дослідження геополітичних систем та процесів. Історія розвитку геополітики як дисципліни та напряму досліджень. Базові категорії. Джерела.	2
Хронологія геополітичних процесів. Особливості до-Вестфальської геополітичної епохи. Теорії геополітичної циклічності. Регіональна геополітика.	2
Хронологія геополітичних процесів. Особливості Вестфальської, Віденської, Версальської, Потсдамської та Біловезької геополітичних епох. Становлення глобальної геополітики. Геостратегічний баланс: історія змін.	2
Разом за змістовним модулем 1	6
Геополітика Німеччини: історія, сучасність, теоретичне обґрунтування. Особливості територіально-політичного розвитку німецьких рейхів. Формування геополітики як наукової дисципліни. «Пангерманізм». Концепції німецької геополітики. Післявоєнний геополітичний розвиток Німеччини. Сучасний геостратегічний потенціал Німеччини: концепції та практика.	2
Паназіазізм: теоретичні основи, історичні та сучасні версії реалізації. Японія: історичні особливості формування геополітичного гравця. Кіотська геополітична школа. Концепції єдиної Азії. Японські євразійство та атлантизм. Сучасний геостратегічний потенціал Японії. Китай: особливості формування геополітичного гравця. Сучасний геостратегічний потенціал КНР. Регіональна конкуренція.	2
Політика «Атлантизму» та її обґрунтування в теоріях англо-американської геополітичної школи. Британська імперія. «Атлантизм» та націонал-протекціонізм. США: історія панамериканізму. Англо-американська геополітична школа. Завдання в Стратегіях національної безпеки США та Великої Британії. Стан геоекономічного, геополітичного, військово-стратегічного розвитку.	2
Французька геополітика та її теоретичне підґрунтя. Мондіалізм та його французькі ідейно-політичні коріння. Французька імперія: історія територіального розвитку та статусів залежних територій. Французька геополітична школа. Національні стратегії геополітичного розвитку. Внесок Французької геополітичної думки в конструювання європейської єдності. Стан геоекономічного та геополітичного розвитку країни. Політика Франції та ЄС щодо віддалених (неєвропейських) територій Франції. Мондіалізм та наднаціональний регіоналізм. «Нові праві» та «нові ліві»: конкуренція ідей щодо майбутнього геополітичного розвитку.	2
Країни Східної та Південної Європи в системі геополітичних відносин. Національні ідеї розвитку, регіонального співробітництва та домінування. Національно-визвольні рухи ХІХ ст. Ідеологія панславізму. Ідеї «Великої Польщі», «Великої Румунії», «Великої Угорщини», «Імперської Росії». Україна в системі геополітичних відносин, в концепціях іноземних геополітичних шкіл. Українські геополітичні концепції. Ідеї «Великої Сербії», «Великої Албанії». Реваншизм.	2
Геополітика Туреччини: історія та сучасність. Пантюркізм та пантуранізм в історії геополітичних процесів Західної Азії. Османська імперія: особливості територіального розвитку та статусів залежних територій. Культурна політика в Османській імперії. Ідеї пантюркізму в період Танзімату. Теорії «туро-аріянізму». Реформи молодотурків. Ідеї тюркізму, османізму і ісламізму. Організації пантюркістів. Туркізм, тюркізм, османізм, туранізм. Політика турецького націоналізму. Ідеологія пантюркізму у другій половині ХХ ст. Тюркешізм. Відродження султанізму, османізму та ісламізму. Геополітичні цілі Туреччини.	2

Панарабізм та панісламізм – геополітичні доктрини країн Азії та Африки. Політична мапа Африки та Близького Сходу до та після I Світової війни. Арабська революція. Ідеологія панарабізму. Арабське Відродження» та «релігійне питання». Арабська політична думка та її вплив на ідеї єдиної арабської ідентичності. Проекти союзної арабської державності. Іслам та панісламізм. Ісламська концепція світопорядку. Панісламістські угруповання. Арабська «весна» 2011 р.	2
Разом за змістовним модулем 2	14
Усього годин	20

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ (не передбачені)

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ (не передбачені)

8. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ІНДЗ

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин	
№	Назва	Інд	Сам
Змістовний модуль 1			
T.1	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Знайдіть п'ять визначень геополітики: порівняйте їх. Продумайте обґрунтування наукового статусу геополітики. Проаналізуйте зміст «законів» та категорій геополітики; понять: «географічний детермінізм», «редукціонізм», «позитивізм», «скалоцентризм», «натуралізм». Проаналізуйте підходи: органістичної школи; соціального дарвінізму; расово-антропологічної школи. Проаналізуйте розвиток понять: «геостратегія», «військова соціологія», «полемологія», «іренологія», «військова політологія». Наведіть приклади військово-стратегічних концепцій як джерел геополітики. Поясніть причини виокремлення геополітики як дисципліни в ХХ ст., чинники геостратегічного потенціалу геополітичного суб'єкта. Назвіть методологічні підходи для здійснення геополітичного дослідження. Поясніть вплив «просторової революції» ХХ ст. на геопросторову ре(де)конструкцію світопорядку.	3	5
T.2	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу; ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Поясніть різницю понять часу: «хронос» і «кайрос» та вплив різниці цих понять про час на розуміння логіки історичних процесів. Проаналізуйте особливості методологій цивілізаційного аналізу та природничих наук. Проаналізуйте версії хронології геополітичних процесів. Поясніть різницю: «геоекономічні» та «геополітичні» цикли історії. Поясніть історію геополітичних відносин у до-Вестфальську епоху. Проаналізуйте геополітичні «картоїди» до-Вестфальської епохи. Поясніть особливості першої неконкурентної ери колонізації. Проаналізуйте колоніальне минуле Іспанії, Португалії, Нідерландів, витоки британського «атлантизму».	3	5

T.3	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу; ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Вкажіть причини трансформації геополітичного порядку. Поясніть причини деконструкції до-Вестфальського порядку та специфіку становлення глобальної геополітики. Поясніть поняття геостратегічний баланс та історію його трансформації. Особливості <i>Вестфальської, Віденської, Версальської, Потсдамської, Біловезької систем</i> геополітичних відносин. Поясніть вплив постмодернізму на «просторову революцію».	3	5
Разом за змістовним модулем 1		9	15
Змістовний модуль 2			
T.4	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу; Визначте особливості територіально-політичного розвитку німецьких Рейхів. Визначте їх залежні території, особливості володіння ними. Поясніть причини та процес формування геополітики як дисципліни у Німеччині. Поясніть вплив ідеї «пангерманізму» на становлення німецької геополітики. Проаналізуйте концепції німецької геополітики початку ХХ ст. Поясніть занепад геополітики в другій половині ХХ ст. Продумайте схему багатофакторного аналізу геостратегічного потенціалу країни. Застосуйте розроблену схему до аналізу <i>стану гео економічного та геополітичного розвитку ФРН</i> . ІНДЗ: підготуйте реферат, доповідь, презентацію на тему: Багатофакторний аналіз геополітичного розвитку Німеччини.	3	5
T.5	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу; Проаналізуйте особливості формування Японії як геополітичного гравця. Опрацюйте питання «Сучасний геостратегічний потенціал Японії». Проаналізуйте особливості формування Китаю як регіонального геополітичного гравця. Опрацюйте питання «Сучасний геостратегічний потенціал КНР». ІНДЗ: підготуйте доповідь, презентацію: 1) Китай: геополітична гра; 3) Геополітична конкуренція в Східній та Центральній Азії.	3	5
T.6	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу. Визначте особливості розвитку Британської імперії, статусів її залежних територій. Проаналізуйте історію розвитку доктрини «атлантизму». Поясніть зв'язок практики «атлантизму», філософії меркантилізму та націонал-протекціонізму. Проаналізуйте формування та розвиток США як геополітичного гравця; етапи формування панамериканізму; особливості підходів теоретиків англо-американської геополітичної школи; еволюцію доктрин політики стримування. Розвиток Стратегій національної безпеки країн та стан гео економічного, геополітичного розвитку. ІНДЗ: підготуйте доповідь, презентацію за одним з вище зазначених питань.	3	5
T.7	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу. Пригадайте особливості розвитку французької імперії, статусів залежних територій. Визначте специфіку французької геополітики ХХ ст. Визначте внесок Французької Республіки та французької думки в конструювання європейської єдності. Визначте стан геополітичного розвитку країни, особливості політики Франції та ЄС щодо віддалених (неєвропейських) територій. Поясніть сутність концепцій мондіалізму та наднаціонального регіоналізму. Назвіть організації, що розвивають ідеї мондіалізму. Пригадайте ідеї руху «нових правих»; руху «нових лівих». ІНДЗ: підготуйте доповідь, презентацію.	3	5

Т.8	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу. Проаналізуйте специфіку формування та розвитку ідеології панславизму. Проаналізуйте суть ідей «Великої Польщі», «Великої Румунії», «Великої Угорщини», «імперської Росії». Проаналізуйте концепції, що їх обґрунтовують. Опрацюйте тему «Україна в системі геополітичних відносин та доктрин». Визначте роль України в концепціях іноземних геополітичних шкіл; специфіку українських геополітичних концепцій; стан гео економічного розвитку України. ІНДЗ: підготуйте доповідь, презентацію.	3	5
Т.9	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу. Пригадайте особливості розвитку Османської імперії: територіального розвитку та статусів залежних територій. Проаналізуйте розвиток ідеї пантюркізму в період Танзімату; теорій «туро-аріянізму»; причини політизації ідей пантюркізму. Визначте сутність реформ молодотурків, історію поширення ідей тюркізму, османізму і ісламізму на межі ХІХ–ХХ ст. Визначте значення діяльності організації пантюркістів. Поясніть: поняття «туркізм», «тюркізм», «османізм», «туранізм»; політику турецького націоналізму; розвиток пантюркізму в ХХ ст.; особливості тюркешізму. Визначте тенденції відродження султанізму, османізму. ІНДЗ: підготуйте доповідь, презентацію за одним з вище зазначених питань.	3	5
Т.10	Опрацюйте презентацію лекційного заняття та рекомендовану літературу. Пригадайте особливості розвитку Арабських Халіфатів, політичну мапу Африки та Близького Сходу в історії. З'ясуйте причини та наслідки Арабської революції 1917-1918 рр.; сутність ідеології панарабізму; наслідки втручання Великої Британії та Франції в справи народів, звільнених від присутності Османської імперії. Проаналізуйте особливості утворення Шаріфського Халіфату, Об'єднаного арабського королівства Неджда та значення «релігійного питання» в історії арабського відродження. Розгляньте рухи фараонізму, фінікійства; арабську політичну думку та її вплив на ідеї арабської ідентичності; проекти союзної арабської державності. Розгляньте поняття «іслам» та «панісламізм»; особливості ісламської концепції світопорядку. Проаналізуйте події «арабської весни» 2011 р. ІНДЗ: підготуйте доповідь, презентацію за одним з вище зазначених питань.	3	5
Разом за змістовним модулем 2		21	35
Усього годин		30	50
		80	

До самостійної роботи відноситься: [1] – підготовка до лекцій, практичних занять; [2] – опрацювання лекційного матеріалу; [3] – самостійне опрацювання літератури; [4] – індивідуальне навчально-дослідне завдання: підготовка доповіді; презентації;

9.МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- СЛОВЕСНІ ТА НАОЧНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ (демонстрація презентацій, робота з картами, картоїдами);
- ПРАКТИЧНІ (тестові вправи; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації; комплексних розробок (багатофакторний аналіз стану ТПУ); метод проєктування);
- ІНТЕРАКТИВНІ методи навчання (використовуються під час лекційних, практичних занять);

- КОЛЕКТИВНЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ ОПРАЦЮВАННЯ ЗАВДАНЬ (колективне обговорення з використанням дискурсивних практик, виконання ІНДЗ, презентація виконаних ІНДЗ та результатів самостійної роботи).

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання: словесний, наочний, практичний, які передбачають читання лекцій, роботу з навчальною та спеціальною літературою, практичні заняття, групові колоквиуми, індивідуальні консультації. Засоби діагностики якості вищої освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль:

- усний: індивідуальне і фронтальне опитування, бесіда, захист рефератів, доповідь, оцінювання доповідей;
- письмовий: оцінювання якості виконання самостійної роботи (письмові відповіді на питання) за темами;

Періодичний контроль:

- тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (тестування).

Підсумковий контроль: залік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
Опитування за питаннями теми на практичному занятті, участь в обговоренні проблемних питань	від 0 до 5
Виконання ІНДЗ за однією із запропонованих тем, доповідь, презентація	від 0 до 5
Періодичний контроль:	
Контрольна робота за змістовими модулями у формі тестування	від 0 до 5

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями теми на занятті, участь в обговоренні питань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-3 бали	Здобувач іноді бере участь у занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання апарату і літературних джерел; показує невміння публічно представляти матеріал.
	4-5 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Виконання ІНДЗ за однією з тем: доповідь та демонстрація презентації	0 балів	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	2 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, проте не опрацьована актуальність, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений поверхньо, у висновку - загальні висновки (або відсутні), тема не розкрита, робота не відповідає вимогам.
	3 бали	Доповідь та презентація - самостійні, оформлення відповідає вимогам із

		незначними порушеннями, опрацьована актуальність, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	4 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам, опрацьована актуальність теми із зазначенням невіршених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач усно та без допомоги викладача пояснює матеріал, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані самостійні висновки, тема загалом розкрита, містить посилання на джерела.
	5 балів	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам, актуальність теми розкрита із зазначенням невіршених раніше аспектів, об'єкт і предмет правильно визначені, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку сформульовані самостійні судження, підкріплені доказами, інформація на слайдах подана переважно схематично, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
Контрольна робота за змістовними модулями	0 балів	Відповідь на запитання неправильна.
	0-5 балів	В двох контрольних модульних роботах по 5 запитань. Кожна правильна відповідь - 1 бал.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
		Зараховано
90 – 100	A	Зараховано
85 – 89	B	
75 – 84	C	
70 – 74	D	
60 – 69	E	
35 – 59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ

	Поточний та періодичний контроль										Підсумковий Контроль	Сума балів	
	Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2									Загалом балів
Теми	T 1	T 2	T 3	T6	T5	T6	T7	T8	T9	T10		залік	
Практ	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50 балів		
Сам. робота	Р-ти №1-3 по 10 балів										30 балів		
Контр. роботи	за 1 модулем (5 балів)			за 2 модулем (5 балів)							10 балів		
	50			40							90		

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Робоча програма
- Силабус
- Презентації до лекційних занять
- Google-class; Google-Test

13. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Теоретико-методологічний дискурс ХХ–ХХІ століття щодо наукового статусу геополітики. Об'єкт та предмет геополітичних досліджень.
2. Теоретичні джерела та напрями геополітичних досліджень. Філософія «позитивізму» та її вплив на розвиток геополітики.
3. Військово-стратегічні концепції та геостратегічні доктрини як джерело геополітики. Військова соціологія та військова політологія.
4. Закони, категорії геополітики. Методологія дослідження геополітичних процесів.
5. Хронологія геополітичних процесів. Авторські версії хронології.
6. Особливості до-Вестфальської геополітичної епохи.
7. Вестфальська геополітична епоха.
8. Віденська геополітична епоха.
9. Версальська геополітична епоха.
10. Потсдамська та Біловезька геополітичні епохи. Вплив філософії постмодерну на розпад двополярної системності.
11. Імперіалізм. Типи колоніальної залежності та типи країн-метрополій.
12. Хронологія та особливості територіально-політичного розвитку трьох німецьких рейхів.
13. Концепції Ф.Ратцеля та Р.Челлена та їх вплив на розвиток геополітики у Німеччині.
14. Ідеї «пангерманізму» як ідеї етнічної та національної єдності.
15. Концепції К.Хаусхофера, К.Шмітта, В.Шубарта, А.Грабовські.
16. Розвиток ідей Паневропейського Союзу.
17. Завдання в національній стратегії Німеччини. Стратегії урядів.
18. Паназіазізм: теоретичні основи, історичні та сучасні версії реалізації.
19. Японія в системі геополітичних відносин. Розвиток японського імперіалізму.
20. Кіотська геополітична школа традиціоналістів.
21. Японський націонал-соціалізм І.Кіта та його план реконструкції Японії. Експансіоністські ідеї генералів Т.Гіті, Т.Хідехі.
22. Концепції єдиної Азії. Японські євразійств та атлантизм. Проекти «Рах Японіса».
23. Китай в системі геополітичних відносин – історія розвитку. Китайський паназіазізм.
24. Аналіз регіональної геополітичної та гео економічної ситуації в Східній та Центральній Азії. Цілі гравців. Їх участь у формуванні нового світового порядку.
25. Політика «Атлантизму» та його обґрунтування в теоріях англо-американської школи.
26. Територіальний розвиток, особливості Британської імперії. Формування «атлантизму» та націонал-протекціонізму як принципів геополітики.
27. Історія формування та розвитку панамериканізму.
28. Теоретики-класики англо-американської геополітичної школи та їх вклад у розвиток геополітики (Х.Макіндер, А.Мехен, Н.Спінкмен).
29. Концепція Рімленду в системі глобальної системи безпеки США
30. Геополітична стратегія і військово-політичні тактики. Гарвардський та Х'юстонський проекти. «Новий світ» в теорії Ісайї Боумена та «новий курс» США.
31. Геополітичні доктрини США часів Холодної війни. Еволюція доктрин «американської політики стримування».
32. Завдання в Стратегії національної безпеки США. Підходи до геостратегії США .

33. Превентивна війна та стратегія ядерного стримування сучасності.
34. Франція: місце в історії розвитку геополітичних епох. Колоніальна політика.
35. Формування французької геополітичної школи. Вплив Ж.Реклю, В.де ля Блаша.
36. Французька геополітика другої половини ХХ ст. та вплив на неї Ш.Де Голля.
37. Концепції Ж.Деманжона, Ж.Анселя, І.Лакоста, Ж.Готтмана, Ж.Парвулеско, М.Фуше.
38. Національні стратегії за баченням Ж. Ширака, Ф.Міттерана, Н. Саркозі, Ф.Олланда, М. Ле Пен, Ф.Фійона, Ж.-Л. Меланшона, Е. Макрона (*порівняння 2-х концепцій*).
39. Багатофакторний аналіз гео економічного стану та геополітичного розвитку Франції.
40. Завдання в Стратегії національної безпеки Франції. Стратегічний огляд питань оборони та національної безпеки Франції. Біла книга оборони Франції.
41. Геополітичне значення діяльності організацій «Франція-Урал» та «Франкофонія».
42. Мондіалізм та наднаціональний регіоналізм. Вплив філософії постмодерну. Ідеї Ж.Моне. Організації Мондіалізму.
43. «Нові праві»: витоки та сучасні теоретичні напрями.
44. «Нові ліві»: витоки та сучасні ідеї.
45. «Гео економіка» Ж.Аттالی та посткатастрофічний мондіалізм К.Санторо.
46. «Весна народів» у ХІХ ст. Версії панславизму.
47. Ідеї «Великої Польщі». Рух прометеїстів. «Пястова доктрина» та «ягелонівська доктрини». Концепція «Східних Кресів» та концепція «Полонії».
48. Неопрометеїзм. Зовнішня політика Польщі та геополітика реваншизму.
49. Ідеї «Великої Румунії» та тактика уніонізму. Концепція уніонізму.
50. Сучасний уніонізм. Зовнішня політика Румунії та геополітика реваншизму.
51. Ідеї «Великої Угорщини» та сучасна політика В. Орбана. Угорський реваншизм.
52. Ідеологічне обґрунтування російського імперіалізму.
53. Євразійство, неоевразійство, націонал-більшовизм: специфіка геополітичних ідей.
54. Україна в системі геополітичних відносин та геополітичних доктрин країн світу.
55. Українські геополітичні концепції.
56. Формування та територіально-політичний розвиток Османської імперії. Геокультурна політика в Османській імперії.
57. Ідеї пантюркізму в період Танзімату. Теорії «туро-аріянізму».
58. «Туркізм», «тюркізм», «османізм», «туранізм» в історії геополітичних ідей Туреччини. Ідеологія пантюркізму у другій половині ХХ ст. Тюркешізм: політика та ідеологія.
59. Геополітична концепція А. Давутоглу та зовнішня політика «м'якої сили».
60. Гео економічний стан та геополітичний розвиток Туреччини. Коаліція «Народний Альянс» 2018р. та геополітичні завдання геополітики Туреччини.
61. Арабська революція 1917-1918 рр. Панарабізм. Проекти союзної арабської державності.
62. «Партія арабського соціалістичного відродження» (БААС) та вплив внутріпартійної та міжпартійної боротьби на розвиток «панарабізму».
63. Іслам та панісламізм. Ісламська концепція світопорядку. Панісламістські угруповання.
64. Арабська весна – «доміно» 2011 р. та її геополітичне значення.
65. Територіально-політичні утворення з невизначеним статусом: геополітичне значення.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

Підручники

Вегеш М. Геополітика в постанях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія» / М. Вегеш, М. Палінчак, В. Петрінко. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.

- Гудзеляк І., Ванда І. Політична географія : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 180 с. URL:https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/Hudzeliak-Politychna-geohrafiia-book_2021.pdf.
- Дністрянський М. С. Геополітика: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 304.
- Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
- Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України : навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 344 с. URL: <https://bohdan-books.com/upload/iblock/aba/aba2165c11e37e3358d07a83e8b10cf2.pdf>.
- Кудряченко А.І., Рудич Ф.М., Храмов В. О. Геополітика : Підручник. К: МАУП, 2011. 296 с.
Монографії та статті
- Бжезінський Збігнєв. Велика шахівниця: Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000.
- Бжезінський З. Вибір : світове панування чи світове лідерство. Київ: «Києво-Могилянська академія», 2006.
- Бузаджи І. О., Булик М. В. Архіпелаг Сенкаку (острови Дяюйдао) в контексті японо–китайських відносин. *Вісник Маріупольського держ. університету. Сер.: Історія. Політологія*. 2014. Вип. 10. С. 58–64.
- Вегеш М. Бжезінський про геополітичні пріоритети України: еволюція оцінок. Політика і державне управління. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. С. 26–31.
- Дашевська О. В. Геополітичний статус держави: сутність, фактори та функції. *Грані*. 2015. № 9 (125). С. 33–37.
- Дністрянський М. Закони геополітики: історичні міфологеми, ідеологічні установки чи реальні глобальні тренди? *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія Географічні науки*. 2013. № 16. С. 163–167.
- Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом. 2009. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf
- Іщенко І., Грачевська Т., Островська В. Реалізація проєкту «Північний потік–2»: геополітичний вимір. *Геополітика України: історія та сучасність*. 2022. Вип. 1 (28). С. 17–28.
- Корома Н. Політико-географічні фактори формування стикових геополітичних регіонів (приклад Балто-Чорноморського регіону). *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Географія*. К.: Київ. Ун-т», 2012. Вип. 60. С. 53–57.
- Корчинський Д. Авторитарна альтернатива. Київ: Інститут проблем регіональної політики та сучасної політології, 1998. 107 с.
- Коч С. В. Транскордоння: простір соціального порядку та дії. Одеса: Фенікс, 2019. 357 с.
- Коч С. В. Любов, яка рухає кордони: діаспоральна політика Туреччини. *Сучасне суспільство*. 2018. Вип. 2. С. 119–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2018_2_12
- Коч С.В., Узун Ю.В. Регіональне конструювання в геополітиці західних сусідів України. *Міжнародні відносини та зовнішня політика держав в еру пост-правди»* / Під заг. редакцією д. політ. н., проф. О. І. Брусиловської. К. : Вадекс, 2018. С. 100–136. URL: <http://cis-onu.com/images/pdf/post-truth.pdf>.
- Коч С.В. Від периферії до центру: амбівалентність європейського прикордоння. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2022. Вип. 35. С.39–54. DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2707-5206.2022.35.263538>
- Коч С.В. Політичний простір угорської нації: ресурс споріднених діаспор. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія «Політичні науки»*. 2022. № 7. С.64–69. DOI [10.31558/2617-0248.2022.7.9](https://doi.org/10.31558/2617-0248.2022.7.9)

- Коч С.В. Моделі соціально-політичної комунікації в прикордонні (на прикладі прикордонних просторів в країнах Східної Європи). *Міжнародні та політичні дослідження*. 2019. Вип. 32. С.103–124.
- Коч С. В. Меморіальна політика сусідів України: від стратегії національного суверенітету до «великих держав». *Politicus*. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. 2018. № 4. С. 46–50.
- Коч С. В. Кліважування простору північного Причорномор'я: геополітичні суперечки в епоху пост-правди. *Політичне життя*. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса. 2018. № 4. С. 90–96. DOI: <http://dx.doi.org/10.31558/2519-2949.2018.4.15>.
- Кузик П. Конструктивістська позиція А. Вендта: від критики «міжнародної анархії» до ідеї невідворотності світової держави. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2013. Вип.32. С. 98–103.
- Куриляк М. Ю. Еволюція концепції «Європи регіонів» у рамках регіональної політики ЄС. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 2 (52). С. 60–67.
- Липа Ю. Призначення України. URL: <http://diasporiana.org.ua/wp->
- Липа Ю. Розподіл Росії. Львів: Інститут народознавства НАН України, 1995. 312 с.
- Липа Ю. Чорноморська доктрина. Т.2. / Всеукраїнська трилогія : [у 2 т.] / Юрій Липа ; [упоряд.: О. Мислива, В. Яременко ; передм. М. Головатий]. Київ : [МАУП], 2007.
- Мателешко Ю.П. Політика «м'якої сили» Угорщини на Закарпатті: цілі, суб'єкти, напрями. *Геополітика України: історія і сучасність*. Ужгород: УжНУ, 2018. Вип. 2(21). С. 253-270.
- Мателешко Ю.П. «М'яка сила» Польщі в Україні: освітні та культурні інструменти. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. К.: Гілея, 2019. Вип. 150 (11). Ч. 1. С. 90-94.
- Токар П. Соціологія війни: дослідження та оцінки. *Геополітика України: історія та сучасність*. 2022. Вип. 2 (29). С. 184–200.
- Узун Ю. В Регіоналізм у зовнішній політиці України та її сусідів в епоху пост-правди. *Міжнародні відносини та зовнішня політика в еру «пост-правди»* / під заг. ред. О. І. Брусиловської. Київ: Вадекс. 2018. С. 100–137.
- Узун Ю. В. (Не)скромні обійми Китаю: чинники зростання геополітичної суб'єктності КНР та ознаки глобальної кризи світового порядку. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2019. Вип. 32. С.171–207.
- Узун Ю.В. Привласнення простору: організація взаємодії в складних політичних системах. Одеса: Фенікс, 2021. 378 с.
- Узун Ю.В. Розвиток ідеї тюрко-турецького культурного простору в ХХ столітті на її політичне значення для геостратегії Туреччини. *Evropský politický a právní diskurz / European political*
- Узун Ю.В. Румынский Унионизм как фактор «внутренней» и «внешней» геополитики: к проблеме государственного управления региональным развитием // Постфактум: историко - антропологічні студії. - Одеса, 2013. №3. С.47–57.
- Узун, Ю.В. Геополітичний проект "Велика Сербія": формування та сучасне використання. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Серія : Політологія. 2014. Т. 248, Вип. 236. С.105–109.
- У
- Узун Ю. В. Еволюція теорії геостратегії та сучасний рівень воєнно-стратегічних розробок в Україні. *Науковий вісник. Всеукраїнська Асоціація молодих науковців*. [збірник Одеського державного економічного університету]. 2010. №16 (117). С. 203 – 216.
- У
- Чупрій Л. Формування та еволюція класичних геополітичних ідей ХХ століття. *Геополітика України: історія та сучасність*. 2022. Вип. 1 (28). С. 9–16.
- Б
- В
- Project “Greater Albania” And Processes Of Its Practical Realization. *European Political and*
- L
- a
- w

Яковенко Ю.І., Гринчук А.В. Соціологія армії як альтернатива військовій чи альтернативній соціології. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2015. Вип. 9. С. 67-78.

ДОДАТКОВА

Адамик В., Мельник А. Регіональна політика ЄС та України в умовах поглиблення суперечностей глобалізації. *Журнал європейської економіки*. 2013. Т. 12, № 1. С. 57 – 78.

Антарктида. Стратегічний вимір. Полярні інтереси України. *Експедиція XXI*. 02.08.2021. URL: <https://expedicia.org/strategichniy-vimir-polyarni-interesi/>

Антошкін В.К., Цвірова В.В. Трансформаційні концепції нейтралітету та позаблоковості європейських країн. *Стратегічні пріоритети*. № 2 (27). 2013. С. 161-168.

Артьомов Я. СБУ та РНБО як базові суб'єкти національної безпеки України. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2022. № 1 (28). С.105-116

Басистий А. Зовнішньополітичні підходи Японії щодо реформування ООН: глобальний гуманітаризм проти національного егоїзму. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні*
н

Басистий А. Політика ядерного роззброєння Японії в ООН: прогресивність чи консерватизм?
у

Блум Ж., Варга М. Як популісти та консерватори перемагають лібералів. Приклад Польщі, Угорщини та Росії. 20.03.2018. *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/yak-populisti-ta-konservatori-peremagayut-liberaliv-priklad-polshhi-ugorshhini-ta-rosiyi/>

Г т

Геффарнен М. Значення Європи. Географія та геополітика. К. : Дух і літера, 2011. 464 с.

Гірмач А. Політичний тероризм і безпека в системі міжнародних відносин. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2022. № 1 (28). С.46-52

Городня Н.Д. Східна Азія у зовнішній політиці США (1989–2013 рр.). К.: «Прінт», 2014. 528 с.

Дашевська О. В. Геополітичний статус держави. *Грані*. 2015. № 9(125). С. 33–37.

Дорошко М. Вплив геополітичного середовища на зовнішню політику держави (на прикладі країн пострадянського простору). *Географія і туризм*. 2010. Т.5. URL: <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk5/v510.pdf6>

Іщенко І., Грачевська Т., Островська В. Реалізація проєкту «Північний потік–2»: геополітичний вимір. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2022. № 1 (28). С. 17–28.

Коломієць О.В. Паняпонізм і азіяцентризм японської моделі національної безпеки. *Гілея*. Київ. 2012, Вип. 58 (№3). С. 745–750.

Кушнір М. О. Сучасні стратегічні орієнтири європейської регіональної політики. *Стратегічні пріоритети*. 2013. №1 (25). 2013. С. 146–158.

Лажнік В. Й. Особливості поширення субнаціональних анклавів й екславів у країнах Азії. 2015. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12217/1/Lazhnik_anklavy.pdf

Лажнік В. Й. Субнаціональні анклави й екслави в країнах Європи. *Актуальні проблеми країнознавчої науки : матеріали І Міжнар. наук.-практ. Інтернетконференції* (м. Луцьк, 9–10 жовт. 2014 р.) / за ред. В. Й. Лажніка. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. С. 62–68.

Літвін А. Сучасні геополітичні концепції. *Політичне життя*. 2019. №4. С. 109-115.

Ставицький А. Вплив сучасних геополітичних викликів на економічну безпеку держави. *Вісник Київського національного університету*. 2018. № 4 (199). С. 45–55.

Удовік В. Японо-українські відносини (1991-2016): дис... канд. істор. н.: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2017. URL:

р

Чупрін Л. Формування та еволюція класичних геополітичних ідей ХХ століття. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2022. № 1 (28). С. 9–16.

р

в

а

п

р

о

з

в

е